

Nordul lui Ilea

Era negru ca dracul și avea ochii roșii

În Chiuzbaia, la cinci kilometri de Baia-Sprie, s-au născut Iosif Vissarionovici Bele și Vladimir Ilici Pașca. Era anul una mie nouă sute treizeci și unu. Cei doi au apărut în aceeași zi în locul numit Groape. Părinții lor erau mineri. Bele lucra la Mina Herja. Pașca la mina Baia-Sprie. La scurt timp de la nașterea celor doi, cunoscutul Marmorosch Blank a dat faliment la București. Și cum începuse prima curbă de sacrificiu în România, nici în Chiuzbaia lucrurile nu mergeau prea bine. Minerii Bele și Pașca au ajuns șomeri. Ca să se răzbune pe capitalism, Bele l-a poreclit pe Iosif Vissarionovici, fiul lui de nici un an, Lenin, Pașca i-a spus lui Vladimir Ilici, Stalin. În Chiuzbaia așa le-au rămas numele. Așa-i strigau mamele lor când îi chemau în case. Așa le spuneau, mai târziu, minerii și așa le-a spus și preotul la biserică atunci când le-a sosit vremea însurătorii.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin și Vladimir Ilici Pașca zis Stalin, s-au angajat la mină. În anii '60 cei doi erau membri de partid. În scurtă vreme au ajuns secretari ai organizațiilor de bază: Stalin la mina Herja și Lenin la mina Baia-Sprie.

Au condus destinele partidului comunist până au ieșit la pensie.

Mina Herja și mina Baia-Sprie aparțineau Centralei Minelor din Baia Mare. Stalin îi repartiza butelie pentru aragaz lui Lenin și Lenin făcea la fel pentru Stalin. Când s-au

dat pentru organizația de bază două televizoare color, Stalin a primit unul de la Lenin și Lenin l-a primit pe al doilea de la Stalin.

În pensie au intrat amândoi în aceeași zi. După evenimentele din anul o mie nouă sute optzeci și nouă, Vladimir Ilici Pașca nu s-a putut obișnui cu căderea comunismului din România și a murit.

În Chiuzbaia s-au organizat funeralii comunale. S-a ocupat Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin.

“Tânjesc după Stalin, avea să spună tot mai des Lenin celor cu care se întâlnea pe drumul Chiuzbăii”.

“Să nu te sfârșești Iosif Vissarionovici și nu uita, mai ales, să ne lași pe vreunul ca tine”, aveau să-i răspundă chiuzbăienii dezamăgiți de capitalismul revenit în comuna lor în anii nouăzeci.

“Cum să nu ascult vocea poporului”, își spunea Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin.

Pentru cei doi comuniști anul o mie nouă sute șizeci și cinci a rămas o bornă greu de descifrat așa că au dezbătut-o într-o memorabilă ședință de partid.

S-a întâmplat în douăzeci și trei ianuarie la ieșirea minerilor din schimbul unu. Ședința a fost comună, au venit la Mina Baia Sprie și cei de la mina Herja.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin găsește printre textele de partid care urmau a fi discutate, o notiță a unui călugăr budist

care, aflându-se în vizită la Leningrad, i-a spus unui recepționar de la hotelul unde se cazase: “E greu să dormi în orașul vostru, în copaci sunt prea multe suflute pe care Dumnezeu nu le-a luat încă...”.

Toți minerii comuniști aflați în sala de ședințe și-au dat cu părerea. Nimeni n-a înțeles mare lucru. Ședința aceea s-a terminat cu chemarea la organul de securitate a celor doi secretari ai organizațiilor de bază. După lungi cercetări s-a aflat că textul despre care s-a povestit la mina Baia-Sprie era dinaintea orânduirii comuniste și se referea la capitalismul putred.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin și Vladimir Ilici Pașca zis Stalin au primit sarcină să organizeze o altă ședință pentru a lămuri lucrurile. Așa au și făcut. Mințile minerilor de la Herja și Baia-Sprie nu trebuiau lăsate în întuneric.

Alte probleme cu organele Statului n-au mai fost.

Iosif Vissarionovici Bele zis Lenin a avut o discuție cu Vladimir Ilici Pașca zis Stalin în noaptea de patrusprezece septembrie a anului două mii doi. Parcă era realitate, parcă era un vis.

Viul Iosif Vissarionovici din Chiuzbaia, zis Lenin, n-a înțeles de ce l-a vizitat mortul Vladimir Ilici din Chiuzbaia, zis Stalin.

(Visul, în numărul următor)

eseu de Ioan Romeo Roșianu

Nevoia de Divinitate și refugiul în tine însuși

Într-unul din numerele cotidianului francez „Le Nouvel Observateur” publicista Marie Giselle Landes - făcând un paralelism între incertitudinile pe care ni le ridică existența cea de toate zilele și regresul trăirilor psihologice generate de-această stare de fapt – pune un accent deosebit pe refugiul și închistarea cetățeanului în sine însuși, pe imperioasa necesitate de Divinitate.

„Tinerilor li se spune că lumea în care trăiesc nu este bună de nimic, că (ea) a pierdut rațiunea de-a fi, că este o lume de oameni singuri, de oameni triști, de oameni urâți... Se spune asta de o sută, de două sute, de trei sute de ori pe zi. Și, deodată, soluția: trebuie să găsim pe cineva care, investit cu o putere divină, este menit a fi urmat, menit să conducă omenirea întregă spre noul său destin. Și, firește, acela este Profetul” - nota ea.

Trebuie să mărturisesc faptul că respectivul articol m-a pus serios pe gânduri. Apoi, ieșind în stradă, cu groază am constatat că avea deplină dreptate, că încă are deplină dreptate!

Constatând continua devalorizare a societății, a moralei acesteia între altele, constatând că această Societate nu prea mai are nimic de preț, nici măcar onoarea, omenia în sine, solidaritatea sau munca, nevoia de închistare în mine însumi a venit ca o salvare, nu ca o soluție simplă de compromis.

Într-o lume improprie visului și poeziei, în care cei îmbuibăți dar goi pe dinăuntru sunt preferați numai datorită conturilor ciudat îngroșate, a mașinilor de lux și a vilelor crescute ca ciupercile după ploaie nu prea mai pare a fi loc de suflet și omenie.

Valorile s-au răsturnat inexplicabil, de parcă am asista la o nouă facere a lumii.

De altfel sau într-o altă ordine de idei, cu mentalitatea de „grup ales”, stare care-i caracterizează pe cei din așa – zisa Înaltă Societate, nu se poate lupta fățiș.

M-a mirat și mă miră continua dorință de parvenire, pe orice cale și orice mijloace, fie ele chiar și mai puțin ortodoxe, a celor aflați – vremelnici! – la putere.

De fapt, ținând cont de faptul că VICIUL cel mai puternic care a dominat, care domină încă și care va mai domina omenirea până la sfârșitul ei este VICIUL PUTERII, nu-mi rămâne decât să conchid că această atitudine de dezinteres față de nevoile și necesitățile Celuilalt, tinde să fie deja o caracteristică a tuturor. Deci, chiar și a mea!

De aici și până la o refulare interioară nu mai este decât un singur pas. Dar și acela mic, micuț chiar!

Ce ne rămâne atunci de făcut?

Încotro să ne îndreptăm atenția din nou și pașii?

Singura salvare vine atunci chiar din partea Divinității, singura care te mai face să te simți tu însuși, nestigmatizat și nedepersonalizat de o continuă regresie a societății.

Cum se poate ajunge la o astfel de împăcare cu tine însuși?

Nu e greu de aflat!

La tot pasul îți ies în întâmpinare tot felul de Aleși care-ți oferă formula „magică”, anume apartenența la Sfânta lor Grupare.

Și cum accentul cade, bineînțeles, pe faptul că Ei sunt Singurii pe Calea Cea Bună, că ei sunt Cei Mai Aproape de Cer, adică de Dumnezeu, îți și prezintă un soi de Cod Valoric la... purtător.

Unul pe care, cică, dacă îl respecti cu strictețe e ca și semnat biletul de călătorie spre Mântuirea dorită, odată cu depărtarea

de impuritățile trăirilor cotidiene.

Adică spre-o eliberare deplină din strânsul și, totodată largul corset existențial, din demagogia care-a devenit o adevărată trăsătură de bază a actualei societăți.

Urmarea? Nimic nu te mai deranjează, nimic nu te mai interesează – în afară de trâmbițata mântuire, logic! – nimic nu-ți mai stârnește senzația de victimă, nimic din tot ce te-ar mai putea nemulțumi.

Devii imun cumva la devalorizarea leului nostru deja văduvit de coamă, la constatarea lărgirii și adâncirii gropilor din asfalt, la creșterea galopantă a prețurilor, la spectrul obsedant al șomajului și al asigurării traiului zilnic.

Totul capătă brusc o culoare roz, reconfortantă, lăsând loc numai mulțumirii depline.

Asta aduce cu sine statul în casă, când alții își strigă cu voce tare nevoile în stradă, neapartenența la clasa politică, când alții continuă să spere-ntr-o schimbare la față a lumii, la fel față și de multe altele, toate reunite sub un singur cuvânt: Dezinteres, Apatie sau Neputință.

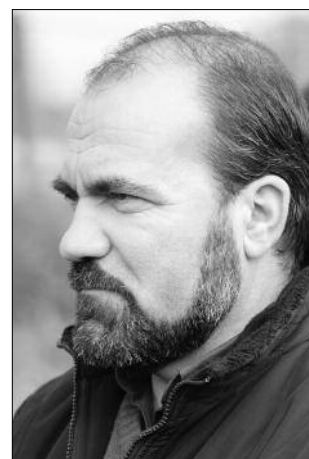
O neputință care, dacă ar fi bine înțeleasă, ne-ar sări în proprii noștri ochi, nemulțumindune și mai mult. Dar nu e așa!

Nu e așa pentru că acest Joc place, place făcând, la rândul lui, un altfel de joc, al celor aflați la Putere, al celor ce nu sunt interesați decât de ei înșiși.

Conștientizând că nu e nimic de făcut, singura întrebare pe care mai îndrăznesc să mi-o pun e aceea: CE SĂ FAC?

O întrebare pe care și-o pune fiecare Om, o întrebare care ne frământă pe fiecare dintre noi.

Chiar dacă nu vrem să recunoaștem că e așa.

Valorile s-au răsturnat inexplicabil, de parcă am asista la o nouă facere a lumii.

proză – eseu

Mircea Bârsilă

În conformitate cu programul său liric, poeta consemnează conflictul cu propria existență, sub tutela demonică a figurilor înfricoșetore ce populau imaginarul infantil. Echilibrul din prima carte a fost părăsit în favoarea apelului la un imaginar înnegurat și la un discurs în care felurite realități psihice larvare, de altădată, sunt ridicate la rang de focare lirice. Amintirile și frustrările mocnite de atunci, devenite „un soi de excitant liric” și, totodată, și hrană amară a imaginației, afirmă o mentalitate auctorială regresivă – aspect esențial în ceea ce privește direrența specifică dintre poezia antisentimentală a Elenei Ștefoi și cea a Angelei Marinescu.

Mircea Bârsilă

esen

Poezia Elenei Ștefoi

Volumul **Linia de plutire** (Cartea Românească, 1983) se numără printre cele mai bune debuturi în poezie din anii 80. Fluidul poetic are, în fiecare poezie, de la o secvență la alta, un debit constant. Gândirea poetică avansează în lungul unui traseu ale cărui imprevizibile volute sunt line, elegante, sigure. Supravegheat cu grijă, discursul nu are scăderi și elemente de umplutură: „Pot strânge în brațe rădăcina acestei duminici. am văzut-o/chircindu-se lângă mine, sufocată de paraziți, exact/când așezam receptorul în furcă. Se-ntâmplă, se-ntâmplă./Prăpastia pe care o apăr nu iubește programul obligatoriu/nici tăblițele indicatoare pentru cei ce vor să greșească/foarte puțin. Ea va încărunți așteptând unghiul perfect/al revoltei cu moartea./(...)De dragul ei pot strânge în brațe chiar și rădăcinile putrede/ale unei minuni pe care nimeni, de-atâta vreme, n-o mai așteaptă./ „(Fără să întrecă măsura). Un ușor curent epic leagă una de alta imaginile menite să susțină în mod direct sau simbolic transfigurarea în negativ a lumii, a vieții: „Cu mândria unui creion perfect ascuțit, ultima insomnie/pândește să-mi aduc aminte cât sufăr./(...)Singur de tot sângele apără/o privighetoare murdară va primi pedeapsa celor ce pun/prea frumos realitatea cu botul pe labe./ești tânăr îți spun și deșertul, deșertul/trece prin calendar mai victorios decât orice legendă”(Chiar bătăile inimii).

Multe dintre motivele și temele majore ale acestei cărți (memoria care „se lasă scuipată în față”, suferința, zilnicul eroism de a trăi, conflictul cu o realitate ostilă, scindarea eului poetic sau multiplicarea lui, revolta asumată în linia unei eroicități șarjate, clarviziunea malițioasă, angoasa metafizică etc.) au devenit niște constante ale întregii sale poezii: o poezie axată pe valorificarea unor zone de interferență a imaginarului diurn cu cel crepuscular sau chiar cel nocturn, într-o „confesiune arțăgoasă”, cu valențe de „urlet existențial” și în care „viziunea din interior este apropiată de aceea a expresioniștilor din ramura dură, negatoare, apocaliptică. (...) Este în versuri un clar refuz al sublimului, diafanului, tandreței, surprinzător la o poetă tânără. (Eugen Simion, **Scriitori români de azi**, IV, 1989, p. 575).

Începând cu volumul **Repetiție zilnică** (Editura Eminescu, 1986), poeta uzează de imagini grele, dure, anxioase, în spiritul poeziei antisentimentale și, în genere, al poeziei ce se împlinește sub zodia esteticii urâtului. Imaginile și versurile de mai jos decupate din volumul **Schițe și povestiri** (Editura Cartea Românească, 1989) sunt elocvente în ceea ce privește capacitate de a amorsa, prin substanța lor, discursul și de a oglindi o stare poetică a cărei marcă este criza existențială. Multe dintre respectivele imagini sunt, în opinia lui Gheorghe Grigurcu (**Poezie română contemporană**, II, Editura Revistei Convorbiri literare, Iași, 2000, p. 471), „iscusit-infernale manierisme” și care „scrie cu negrul de catran și răspândind dogoarea tărâmului damnării/ (...) probează un rafinament estet”: Ceasul ce vine „seamănă/cu alcoolicii din unele cărți./ (Înghet de frica buzelor lui/zdrențuite: ele mă amenință/c-o dragoste absolută;/ele mi-au arătat/cum pot năvăli într-o simfonie/gândacii)” [Foarte aproape de orizont]; „rest de scuifiță/în gura lupului-/înfățișarea fantomei/imediat după cântatul cocoșilor”, (Sincer,ușor); „unde, în alt plan/o biografie/ pe care-aș fi putut/ s-o trăiesc,/apucă diavolul de coarnele lui principale” (Undeva, în alt plan); „În plus/

iadul ca pe copilul lui/te iubește” (Vorbele și miresnma lor categorică); „Pe o masă de bucătărie,/în zăpușeală/o sabie rău ascuțită/a tocat îndelung/ marile minuni ale lumii” (Atotputernica amintire); „biografia mea/ca la circ îmbrăcată /(...)ciori și maimuțe putrezesc/pe masa de scris” (Mașinărie cu faruri); „în oceanul cu smoală/ aripioarele/cu nimic nu ajută/(...)/împacă-te/cu parodia ce-nlănțuie convulsiv/miezul hieratic” (Măcar în ceasul din urmă); „Pe vremuri, printre bozi/și tufe de alun, pe-o cărare,/pe dracul îl deslușeai/cu interzisele lui trăsături”, (Un grăunte pe limbă); „Mai am încă cinci simțuri/și toate cinci parc-abia/s-au întors de la Auschwitz” (Auschwitz), iar anul se termină „cum se sfârșește/un pește uscat în gura pisicii”. Vocabularul și situațiile din aceste „exemple” ilustrează o receptare de tip coșmaresc a realității exterioare în care sunt înglobate datele ce țin de realitățile intime – obiective sau fictive - pe care Elena Ștefoi le transformă în material poetic, având conștiința că emoția poetică trebuie să fie generată de textul propriu-zis și nu de viața istorică a autorului. Infrastructura imaginarului din poezia Elenei Ștefoi o constituie imaginarul din copilărie populat, în latura sa nocturnă, de figuri înfricoșetore: zmeul („poate că zmeul adoarme/și azi/chiar pe corzile tale/vocale” - Măcar în ceasul din urmă, în **Schițe...**), diavoli, balauri („în gura acestui balaur/care astăzi arde mocnit/pe îndelete am aruncat/făcută bucați/ memoria speciei” - Din miezul pârjolului, idem.) monștri („îi promiți/că o să taci pe vecie/și face mai urât/ decât o herghelie de monștri” - Promisiune, capitol-cheie, minuni schițe) stafii/ fantome... La fel ca în poezia lui Al. Philippide, urâtul, monstruosul, grotescul, fantasticul alcătuiesc o constelație a cărei simbolică sarcină constă în contestarea iraționalului din inima lumii, ca principiu de care depinde dualitatea ei. Ieșite din spasmele unei imaginații torturate [„Cu sughițuri plânge/pe umărul tău ultima dimineață: plânge/și-ți arată (descriind/ într-o sută de feluri)/ camera de tortură” - Într-o sută de feluri, în **Schițe...**], proiecțiile stranii participă la revelarea lirică a ascunsei esențe demonice a lumii, la divulgarea secretelor negative pe care le ascunde în sine realul. Imaginarul diurn este denaturat de opțiunea – programatică - pentru o poezie în care se mizează pe o atmosferă apăsătoare de factură infernală. O poezie dependentă de refuzul de a lăuda, în manieră idilică, natura („Între vocea și cuvintele tale/există cimitirul din satul natal./Și-această maimuță/n-o vezi decât tu:/scuipă și zgârâie/ dacă-ți trece prin cap/să lauzi pur și simplu natura” - în **Schițe și povestiri**) și de o ostentativă artă a distrugerii pe care „trebuie s-o porți cocoțată/pe umeri ori de câte ori/îți vine să cânti./Îi promiți/că o să taci pe vecie/și face mai urât/decât o herghelie de monștri” (Promisiune, capitol-cheie, minuni).

O stare de conflict mai ales cu propria copilărie se revarsă asupra întregului imaginar. Amintirile grele alcătuiesc „O biografie care/atârână de cuvintele mele/ ca o tonă de explozibil” (Scrisoare de dragoste, în **Schițe și povestiri**), iar feluritele detalii biografice sunt mai înfiorătoare decât invențiile tehnice: „amănuntele/ biografice mai fioroase/ decât orice invenție tehnică” (— Într-o sută de feluri, idem). În conformitate cu programul său liric, poeta consemnează conflictul cu propria existență, sub tutela demonică a figurilor înfricoșetore ce populau imaginarul infantil. Echilibrul din prima carte a fost părăsit în favoarea apelului

la un imaginar înnegurat și la un discurs în care felurite realități psihice larvare, de altădată, sunt ridicate la rang de focare lirice. Amintirile și frustrările mocnite de atunci, devenite „un soi de excitant liric” și, totodată, și hrană amară a imaginației, afirmă o mentalitate auctorială regresivă – aspect esențial în ceea ce privește direrența specifică dintre poezia antisentimentală a Elenei Ștefoi și cea a Angelei Marinescu.

În **Câteva amănunte** (Editura Albatros, 1990), lumea este populată, în continuare, de **imaginalele** figuri înspăimântătoare din basmele copilăriei și, respectiv, de șerpi, buruieni, ciulini, bozii, cimitire, gândaci, maimuțe, ciori ...umbre cu coarne , smoală în cantități oceanice ...și nu lipsesc nici rechinii: „scutecele care de viitor mă legau;/le-am ciuruit cu alice/ca pe-o jertfă posibilă/și-abia după aceea văzusem:/șerpi și ciulini se adăposteau/printre ele. Nici o stafie,/nici o pasăre cântătoare./.../Zbucium din copilărie – o mare/ce se naște în centrul pământului:/ cu chipuri de hârtie și clei,/departe de maluri, o parte din mine/- dar care ? cea bună ? cea rea ? -/momește rechinii (Materie prima – poezie reluată și în **Alinierea la start**, Editura Cartea Românească, 1996). Motivul **scindării eului** – din finalul poeziei - este corporalizat liric și într-o (altă) frumoasă poezie din **Aliniere la start**: „o, Doamne, împarte psihologia mea feminină/în două hălci la fel de gustoase/una de care să râd doar eu însămi/știind că va prinde în sfârșit mucegai/într-o raniță viu colorată/lângă un stâlp pe drumul Damascului/cealaltă pe care s-o ridice în slăvi/la parastase cocktail-uri mese rotunde/unchi și nepoți/șefi misogini/ europenii mei prieteni/marcați de eșecuri familiale/de înclinații contra naturii” (Femininul între masculin și neutru). În pofida aspectelor ce țin de nocturnitatea imaginarului, în acest volum (**Câteva amănunte**) înverșunarea „s-a degradat”.. în **resemnare** („Un ochi pământiu pârjolea întregul hățis/viața atât cât fusese și cât avea să urmeze/o vedeam prelingându-se, strat subțire de ceară/pe piciorul unui sfeșnic de argint/strat peste strat, resturi de încheștare/ nimeni nu le cere să-și aducă aminte/de flacăra pe care-au hrănit-o//în văzul lumii numărasem ungherele **resemnării**/ împăunate sensibilități prindeau mucegai în sertare/proporția de aur a acelui eșec fără seamăn/se-ncovoiașe și piatra a trecut pe deasupra /(...) /în straturi pestrițe încremenit-au clipe și ani/pe piciorul unui sfeșnic de argint,, - **Straturi pestrițe**), iar vehementa proiectare în negru a realității s-a mai domolit lăsând locul unor amare împăcări cu eșecul.

Volumul **Alinierea la start** aduce în prim-plan atracția pentru stările melancolice, într-un discurs animat de efectele ironiei și care a câștigat în ceea ce privește înseninarea, fie și fulgurantă, a stărilor auctoriale de fond: „stai drept zâmbește frumos/descrie cuminte convins și corect/platoul tradițional la care nu te întrece nici dracul/în loc de sosuri ușoare de ierburi exotice/un ieftin concentrat de schizofrenie sarcasm somnolență/ură nemăsurată pentru sistem/dragoste nemăsurată pentru căminul/la care sistemul însuși te obligase /(...) /historia și-a rupt gâtul un stol îngreșat/o pândește de pe muntele Ghetsimani”(Alinierea la start).

În poeziile din ultima vreme, privirea rece, austeră asupra lumii și existenței este justificată de miezul lor în mod preponderent, etic, justițiar.

Romancierul dăruindu-și un an de vacanță

Șerban Tomșa este un foarte bun romancier, un veritabil constructor de structuri epice solide și de-o frapantă originalitate, opere exemplare ale genului. Cel puțin, *Ghețarul și Călugărul Negru* sunt două romane care-l înscriu cu cinste în rândul romancierilor optzeciști și nu numai. Nu se bucură de meritata popularitate a celorlalți pentru că trăiește discret, retras ca profesor de țară, undeva în Teleorman, de unde iese rar. Altfel, cronici cuprinzătoare despre cărțile sale s-au scris suficient pentru a rotunji un portret de romancier remarcabil.

Dar, Șerban Tomșa scrie din când în când și povestiri, lăsând impresia că le elaborează dintr-o suflare. Le-a strâns recent în volumul *Supraveghetorul și alte povestiri* (Tracus Arte, 2017). Activitatea aceasta de povestitor o socotesc un fel de vacanță a romancierului Șerban Tomșa, deși bucățile nu sunt deloc ușurele, ca să zic așa, ba unele sunt antologice. Avem de-a face cu trei tipuri de povestiri, grupate astfel în volum chiar de autor.

Volumul este deschis de *Supraveghetorul*, o nuvelă hieroglifică având acțiunea în Dacia ocupată de romani, scrisă parodic, cu un umor bine dozat. E alcătuită din 24 de scurte capitole, având structură bine articulată, aici spunându-și cuvântul romancierul de care aminteam mai sus. Narațiunea este construită pe o falsă intrigă conspiraționistă, cu iscoade, trădători, soli, scribi, pelerini etc. Autorul dă frâu liber imaginației, nuvela putând fi luată și ca scenariul unui film buf. Nuvela este exemplară și din alt punct de vedere, acela al bogatei varietăți de tehnici narrative.

Partea a doua a cărții cuprinde povestiri fictive, scurte, parcă scrise dintr-o suflare, cum spuneam, fiecare dintre ele consemnând în registru când realist, când absurd, un fapt sau un personaj insolit, ca acest *Jim cel îndrăgostit de albastru*: „Jim se îndrăgosti fulgerător de albastru într-o primăvară, când i se umflară amigdalele și trebui să-și dea în gât cu albastru de metil. Văzând rezultatul tratamentului, își vopsi părul și mustața în albastru, își trase un costum albastru și își cumpără melon albastru. Găsi într-un magazin chiloți și pantofi albaştri, care se asortară la gardul nou construit, vopsit în albastru. În curte avea un vișin pipernicit, pe care Jim îl făcu repede albastru, cu un spray cumpărat la colț de stradă. În doi ani își albăstri soția cu argint coloidal și începu să aibă impresia că este urmărit pe stradă de doi bărbați în uniforme și cu șepci albastre. Într-o seară, când traversa pe la semafor, Jim fu lovit de o mașină albastră. În ultimele clipe de viață își îndreptă privirea în sus și văzu o lună verde, răsărind pe un cer roz.” În câte o schiță, Tomșa decupează o felie de realitate, o felie de două-trei minute, lăsând cititorul perplex pentru mult mai mult timp, ca-n bucata intitulată *Viața după Ilie Moromete*. Precum Charles Bukowski, de pildă, Șerban Tomșa nu pare mai deloc preocupat de a alege realitatea de ficțiune sau realitatea cotidiană de livresc, multe dintre povestiri având titluri mai curând de eseuri: *Neologisme la țărani*, *Ce se poate discuta cu Johnny Depp*, *Omul perete*, *Un oraș borgesian*... Și nu doar titluri, dar în multe personajele nu sunt oameni, ci mai curând idei, deci nu-și face probleme în a separa acțiunea propriu-zisă a prozei de emiterea unor idei filozofice sau filologice. Poate că dacă n-ar fi ajuns profesor, Tomșa ar fi putut fi un bun reporter, unul superior, în genul lui Bogza sau Nistorescu de la tinerete. O dovedesc unele texte precum *Un oraș borgesian*, povestire antologică croită pe observațiile naratorului într-o scurtă

trecere prin centrul Bucureștilor. Autorul face dese referiri la Marin Preda, cu care chiar are puncte comune, dincolo de faptul că cei doi provin cam din același spațiu geografic și cultural. Iată o secvență: „Memorabilă era formula cu care Gondolieru își încheia, invariabil, discursurile ținute în ședințele Consiliului Local: - E cazul, e locul, e rolul să ne calmăm, să ne compromitem, să ne suspendăm și să mergem!/- I-am spus într-o zi admirativ: - Domnule, folosești niște expresii demențiale!/- Ce vrei, măi, domle, mi-a răspuns bătrânul, mângâindu-și burta. Avem și noi cuvintele noastre. Astea e...*neologism* la țărani”. Unele povestiri sunt în fond niște parabole, adică niște povești frumoase și poetice: *Când Dumnezeu a cerut puțină apă* sau *Un inger lovit pe trecerea de pietoni*.

Portrete în mișcare, cea de-a treia parte a cărții, cuprind povestiri reale cu personaje reale, în majoritatea lor amintiri din timpul studenției. Personajele sunt Ion Stratan, Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Daniel Pișcu, Traian T. Coșovei, așadar, toată floarea poezilor optzeciști, dar și a profesorilor lor: Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Ioan Alexandru, Ștefan Cazimir... Din prima categorie se detașează Stratan, creionat cu căldură și cu simpatie: „Exemplar uman splendid și foarte bine educat, Ion Stratan avea o fire de rus, generoasă, protocolară, tolerantă, îndatoritoare și dureros-iubitoare, ca să zic așa. Un copil frumos și genial care nu s-a maturizat niciodată. Îi spuneam Motanul. Avea ceva felin în înfățișarea-i falnică și mustăcioasă, care îmi amintea de Gorki și de Nikita Mihalkov...” Portret memorabil al poetului sfârșit atât de tânăr și atât de tragic. Din cea de-a doua categorie, un portret mai vioi: „Printre profesori, era unul tăcut, zâmbitor, cu un ten cărămiziu, de om bine hrănit. Purta o uniformă de *premilitară* și se scula în fiecare zi la cinci dimineața, intra la dușuri, unde nu era decât apă rece, și cânta, cât îl țineau puterile, în timp ce se spăla, *Rodica*. S-a întâmplat să ne trezească în felul ăsta de câteva ori. Era Ștefan Cazimir...” Frumos finalul portretului pe care Șerban Tomșa i-l face poetului și profesorului Ioan Alexandru: „Într-o dimineață am vrut să aflu ce părere are despre Marin Preda. Așteptam opinia unui mare poet despre un mare prozator. Și l-am întrebat cam abrupt: - Ce părere aveți despre Marin Preda?/ Alexandru m-a privit ciudat, și-a întors ochii către dealurile care acopereau orizontul, s-a scărpinat în cap și mi-a spus, jenat parcă el însuși de ceea ce-mi comunica: - Frate Ioane, ăsta e un om fără niciun Dumnezeu!” Mai sunt și alte câteva *portrete în mișcare*, unul al unui cunoscut naist căruia nu-i dă numele, altul al regizorului Tompa Gabor, camarad de armată la Câmpulung Muscel.

Ziceam că există în volumul acesta trei tipuri de povestiri? Ba, chiar mai e un al patrulea tip. Într-o addenda, Șerban Tomșa publică și două povestiri vechi din 1978, deci din studenție, două povestiri stranii și mai elaborate stilistic, mai țesute chinezeste. Cred că nu puteau fi publicate în acea vreme, tocmai datorită stranieții lor, cenzura nu le-ar fi dat drumul spre tipar.

Povestirile din volumul lui Șerban Tomșa sunt insolite, savuroase intrinsec, de citit câte una în fiecare dimineață pentru a-ți începe bine ziua. Probabil că va mai publica romane la fel de bune precum cele amintite în primele rânduri ale acestui articol, dar și câte o „vacanță” precum cea reprezentată de cartea de față e de așteptat de cititorii săi fideli.

În dulcele stil clasic

Da, nu doar poezia poate fi scrisă în dulcele stil clasic, ca să folosim sintagma lui Nichita Stănescu, dar și proza. Florentin Popescu este poet, eseist, cronicar literar, reporter, epigramist, editor, redactor-șef de gazetă literară. Dar, el este și un bun povestitor. Cea mai recentă carte de povestiri (mă rog, nu e cea mai recentă, că între timp i-a mai apărut una) este *Furca și alte povestiri* (Rawex Coms, București, 2016). Treisprezece narațiuni așternute cu vădită plăcere de a povesti cuprind cartea. Proza e cursivă, în pofida bogăției de detalii, cu personaje dintre lumi, dintre sat și oraș, pe de o parte, și dintre timpuri istorice, pe de alta, dintre perioada imediat postbelică și zilele noastre.

Farmecul textelor e dat în primul rând de nararea la persoana întâi și de dialogurile așezate, la un pahar sau pe marginea drumului, dar și de observații de genul: „Fiecare din noi, adăugă profesorul universitar, în timp ce privi ceștile în care cafeaua se răcise demult, ducem cu noi toată viața, amintirile copilăriei. Printre ele există întotdeauna una care le umbrește pe toate celelalte, pentru că ni se afundă în suflet și ne vorbește despre un timp, despre o vreme în care ne-am maturizat. Ne-am maturizat noi ori ne-au maturizat anume împrejurări, anume întâmplări, anume evenimente...” Este dimensiunea reflexivă și psihologică a textelor acestei cărți. Dar ea mai are și o dimensiune morală/moralizatoare, ba și una anecdotică, aceasta din urmă sporind farmecul lecturii. De-ar fi să amintim în acest sens doar povestirea care încheie volumul: *Empatie*, cuvântul care-l pune pe jar pe „eroul” Puiu Morcovel, cuvânt care-i e necunoscut, dar nici nu vrea să întrebe pe cineva, pentru a nu trece drept ignorant.

Dar unele dintre povestiri sunt cu totul emoționante, cum e cea intitulată *Doi prieteni*, cei doi prieteni fiind un cal și un câine. Calul a fost mușcat de un șarpe și a murit undeva pe câmp, iar câinele nu s-a dat dus de lângă el, cu toate insistențele stăpânului, rămânând să-și privegheze tovarășul de curte până el însuși a fost devorat de animalele sălbatice ale pădurii. Florentin Popescu are vocația de a face personaje exemplare din oameni din cei mai obișnuiți, din țărani anonimi sau din funcționari obscuri ca la Cehov, de pildă (v. *Jucătorul*, un funcționar din anii 80 ai veacului trecut, găsit mort în apartamentul său, aplecat peste biletele de pronosport cărora le acorda aproape tot timpul liber).

Florentin Popescu este povestitor prin excelență, stăpânind oralitatea, știința suspansului, creionând personaje memorabile prin înțelepciunea sau umorul lor.

Echivalențe

DINU FLĂMÂND (n. 24 iunie 1947)

Poem

cu o risipă de gesturi tragice
toată noaptea copacii și-au smuls crengile

forțele vorbeau în întuneric un dialect de
sibile bete
fumurile de coastă
schimbau macazul vânturilor
mierea se otrăvea în faguri

se simțea că lui Dumnezeu nu îi mai era
destul că există

oamenii începeau să înnebunească prin case
iar vulpile să șuiere-n sobe stinse

totdeauna se întâmplă ceva când întrebarea este
prea mare pentru răspuns

vântul

A Poem

Translated by PROCOPIE CLONȚEA

with a waste of tragic gestures
trees pulled off their branches all night long

the forces spoke in the darkness a dialect
of intoxicated sibyls
smoky vapours off the hillsides
changed the winds' switch
honey turned poisonous in honeycombs

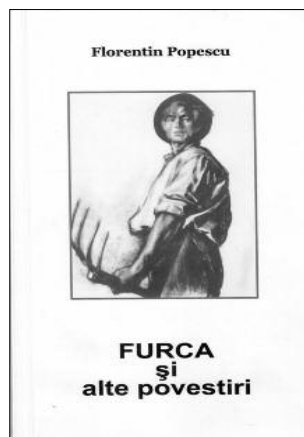
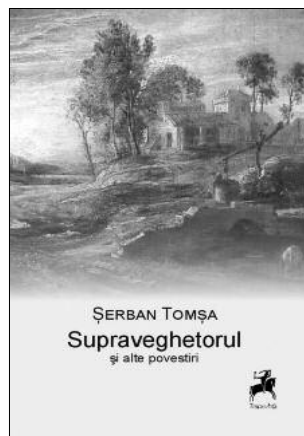
one felt that it was not enough for
God to exist

people went mad in their houses
and foxes roared in extinguished hearths

something always happens when there is
too big a question for an answer

Spectacolul literaturii

Elisaveta Novac

**Și iarăși
soarele răsare**

**Și ce
strălucitoare
durerea**

**Aur al
toamnei**

**Valuri de aur
vălurite**

**Din creștet
până-n
picioare.**

Dar iată

**Cumpăna
răbdării**

**Se sprijină de
inima stelei
bolnave;**

**Iarna aceasta
poate nu va fi
frig**

**Și poate nici
frică**

poesis

La ceasul antologiei

Poezia

Dacă nu mai adăugăm nimic acestei poezii
În afară de funde și aurării zgomotoase
Dacă nu-i agățăm de gât peisajul sălbatic
Bolnav și flămând
Zarea de sânge îngenuncheată pe frunze
Cuptorul rece, curtea pustie
Dacă nu o punem să-și ia în mână pantofii
Și să pornească desculță prin lunci
Prin hârtoape, prin hurducături
Cu traista pe umăr să cerșească prin lume

Ea va muri.

Ea care cu amărăciune zâmbește în fața
răsăritului
Ea care știe totul despre durere
Despre zâmbetul ascuns în buzunarele
spaimei
Despre alfabetul insomniei
Despre puterea milei
Despre fluturile ce se-nfioară în gușa
șopârlei
Ea care-n căușul palmei duce limpede cerul
Ea care cu capul pe căpătâi privește în
ochiul bufniței
Ea care știe cum stă în puterea oamenilor
răul
Ea care vede gheara ce te-nșfacă
Săgeata care te vindecă de curaj
Mușchii de pe tulpina bătrânului stejar.

Felia de lună a clopotarului

O pasăre înger

Ce nume ți-aș da eu acum, dacă te-ai naște,
mamă
Dacă tipătul tău următor
Ar fi prevestitor de lumină?

Ochiul meu vioi ar inventa un imperiu al
inocenței,
Iar noi două am merge pe doi cai albi,
Pe doi cai de piatră
Și tu ai zâmbi muntelui;
Copacii somnoroși ar râvni liniștea
hipopotamilor regi.
Ce nume ți-aș da în imperiul acesta de
umbre și cruci?

Ce nume din lumea albastră de ger?

Ce nume ți-aș da regească făptură în
marmura
fascinantă a semințelor veșnice?
Lina. Tot Lina.
O pasăre purtându-și în aer transparența,
O pasăre zidind o grădină între pământ și
cer,
O pasăre-înger lunecând către Dumnezeu
spre ieri
Și spre mâine de-a valma.

Și eu, în genunchi, cu numele tău cuibărit
între palme.

Povestea tatălui meu

Povestea tatălui meu ascultați-o înainte
Ca soarele să coboare pe muchia dealului
Înainte ca turmele să se întoarcă din munți
Înainte ca tipătul cocoșului sălbatic
Să se lovească de creasta pleșuvă
Înainte ca ea, povestea să amurgească în
nerostire
Înainte de coborârea înghețului
În adâncul fără de sfârșit al ființei
Înainte de cutremur, înainte de moarte.
Povestea tatălui meu ascultați-o acum
Când tinerețea se răzvrătește împotriva
vânturilor
Când tinerețea nu se împacă în orice chip
cu soarta

Când contemplă adevărul nedeslușit în
ceață
Ca pe un tren ce nu duce niciunde
Când urcă pe scări către adăposturile
văzduhului
Aidoma unor cuiburi în vid
Când totul este posibil între “a fi” și “a nu
fi”
Între pământ și lună
Când simțurile îmbrățișează vremelnice
rostirea
Când cinteza cântă în ograda cu meri.

Acum, când clipește de ziua.

Umbra

Cerul umed la hotarele abisurilor
Moșnegi sleiți de suferință
Duioose chipuri brăzdate de lacrimi
“Vin dintru nenoroc” și jale mi-e soarele
Care stă ascuns de multe zile
Și viața s-a ascuns în crăpături de vid.

Tu, cu pletele vinete, bătrânul meu tată,
Orb ca un păianjen, pentru ce te-au vândut?
Ce preț puseră pe capul tău?
Și luna ce gheare nepotolite răsucise
În miriade de zări?

Somn stins.
Somn umbrit.
Somn în voia valurilor lângă asfințit.

Că nu e muma umbra de pe treptele
haosului.
Nu e chipul ei de copac foșnitor.

De grinzile cerului atârnă îngeri slăviți
Care coboară odată cu roua.
Nu e acesta drumul de lângă merii-nfloriți.

*Teme-te de Dumnezeu și de stupiditatea
prostimii*
zice Ezra Pound într-un discurs omagial.

Aceasta e statuia ce supraviețuiește pe
malul
Celor două râuri
Unde muzica e un tropot de cai
Unde murmurul e un cârâit de ciori
Unde viața purcede din oul sticlos al unei
șopârle.
Păstor de stele se cheamă cel care a crescut
patru copii
În văzul soarelui
În invazia lăcustelor
În inecuri
În incendii
Călare pe un cal
Peste munți
Peste nori
Și a fost judecat pentru cinste.

La proces a venit doar ploaia
Cu o poală de fragi
Și el s-a judecat singur
Luându-și drept deplin asupra vieții sale
De-aici înainte.

Unde e victima?

Se auzi o voce stinsă ca o lumânare.

Dar procesul nu se mai ținu.
În curând începe secerișul
Și a doua coasă.

Roata timpului nu uneltește
Cei patru copii respirau sacadat
El făcu apel la forțele Binelui
I-ar fi luat în brațe să fugă cu ei spre alte
ținuturi
Dar unde?

Pe care țarm ar putea să-și regăsească
pământul?

Numai aici!
Se auzi din nou vocea
Altundeva niciunde!

Umbra se furișă prin curte ca un șuier de
șarpe.
Luă pușca din cui
Aerul blând al dimineții îi răvăși aripile
Se simți puternic și tânăr.

Și puternic și tânăr
Pe dealuri se auzea coborând cu strai
argintiu dimineața.
Și nu e muma umbra de pe treptele
haosului.

Nădejde

Și iarăși soarele răsare
Și ce strălucitoare durerea
Aur al toamnei
Valuri de aur vălurite
Din creștet până-n picioare.

Dar iată
Cumpăna răbdării
Se sprijină de inima stelei bolnave;
Iarna aceasta poate nu va fi frig
Și poate nici frică

De acel deget
Ce zgârie întruna în zid
Ca o pisică.

Muntele

Ca un titirez se-nvârte din nou umbra

Prin dosul zidurilor
A fost șarpele casei

În aer plutește o măciucă.
E vreme de liniște, n-o tulbura!
Zise bătrâna scormonind în tăciuni

Trăim
Oameni și jivine
În pod sunt lilieci
Așa ne-am pomenit trăind împreună.

Și se leagănă copacii de vântul credinței
O pală de aer aduse dinspre grădini iz de-
nflorire.
Tochmai învelise turta-n cenușă
Se ridică și se lovi de corlată
Viața toată s-a lovit de corlată.

Își duse mâna la frunte ca la ivirea unei
amintiri
Greierul de pe cuptor se auzi:
Cri-cri-cri!
Bătrâna deschise ușa sufletului
Zâmbi.

O lumină o străbătu ca o rază de noapte.
Nori bogați se adună pe cer
O mângâiere de aer curat ca o aripă moale
Fața ei înroșită de jar

Gândul ei evlavios.
Oh, nor de ploaie
Te cheamă bătrânii stejari.

Capra mănâncă vrejurile plantelor țepoase
Strugurii cresc din spuma norului
Muntele nostru e albastru pulbere
Se-aud tropotele cailor
Copiii coboară la cină.
Gândul evlavios se roagă
Și pentru liliecii orbi
De sub căpriori.

Incitanta recuperare a sublimului spartan

În 1998 scriitorul nord-american Stevan Pressfield (născut în 1943) a publicat romanul istoric *Porțile de foc* (Epopeea unui supraviețuitor al bătăliei de la Termopile), tradus în românește, cu scrupulozitate și acuratețe, de Roxana Eichel și publicat de Grupul Editorial ALL, în 2016). În această carte de excepție, pomenitul romancier istoric construiește un ansamblu mundan-ficțional de o consistență apreciabilă, în interiorul căruia logica povestirii funcționează impecabil, personajele masculine și feminine se desfășoară într-o manieră lejeră, scoțându-și la iveală atât calitățile, cât și defectele, descrierile își fac de fiecare dată datoria de a crea o ambianță specifică, aflată în rezonanță cu evenimentele istorice propriu-zise, dialogurile capătă o pregnantă deosebită, comentariile împănate cu cuvinte grecești își probează constant sobrietatea, îngăduinud-i eposului să prindă ființă într-o modalitate mai degrabă atică decât asianică, întru totul adecvată reliefării meticuloase, concret-fenomenale a existenței agonice spartane.

În calitate de cronicar persan al luptei de la Termopile, naratorul ne povestește că în fața vestitului împărat Xerxes a fost adus un prizonier spartan adoptat, al cărui nume era Xeon. Deși ducea „lipsa darurilor de a face poezie și a țese povești” (pe placul distinsului său auditoriu persan), acesta a declarat că nu era decât un umil „servitor al câmpului de luptă”, că trăise tot timpul printre *oamenii de rând*, că se temea „de acel chin cumplit al supraviețuitorului de război”, că se simțise mereu ocrotit de Phoebus Săgetătorul. Nuanțându-și simțitor declarația, supraviețuitorul și-a exprimat regretul față de dispariția vitejilor săi camarazi, a arătat că odată dusesse „o viață de câine”, pribegind dintr-un loc într-altul al Eladei sfărțecate, necrotitoare, alături de Diomaca, verișoara lui nurlie, ce avea să fie violată de niște soldați feroci, indisciplinați. În momentul în care devenise „însoțitor principal” (scutier) al puternicului Dienekes, traiul i se schimbase în bine, pierzându-și asprimea de odinioară și, odată cu ea, profundul caracter traumatic, trecând de pe făgașul dezonorării pe cel al onorării, permițându-i să redescopere bucuria de a ființa alături de ceilalți; avusese ocazia să călătorească la Rhodos și să vadă o parte din supradotata flotă persană. Transferat, temporar, în serviciul tânărului spartiat (nobil) Alexandros, putuse constata că instrucția militară lacedemoniană nu era lipsită de relaxare și umor cazon, împletit uneori cu „maliția înțepătoare”, asistase la nenumărate exerciții de combatere a fricii, efectuate de spartanii dornici să dobândească aphobia (cât mai mult curaj), sesizase că arta cântării era pusă în slujba dobândirii neînfricării, ajunsese „să se scuture de tot ce e superficial în spiritul său”, să se pună de acord cu daimonul individual, intrase într-o fericită „stare de comuniune cu semenii”, fusese educat „să privească dușmanul, orice dușman, ca fiind fără nume și chip”, să demistifice „meșteșugul armelor” „prin intermediul vocabularului, înțesat de referințe atât agrare, cât și obscene”, se deprinsese să cultive „umilința, ospitalitatea, blândețea față de străinul” pașnic, bine intenționat. Pe parcursul formării sale, desfășurate sub pavăza înțelegătorului Dienekes, mentorul cumsecade și îngăduitor, descoperise că „războiul, nu pacea, creează virtute”, „purifică viciul”, înțelesese că „obișnuința e un aliat puternic”, învățase să prețuiască, în orice împrejurare, „forma spartană simplă, lipsită de pretenții”, aflase cât de cruntă este „experiența supunerii”. Ca scutier al destoinicului spartiat Dienekes, îl însoțise pe acesta în câteva misiuni diplomatice, i s-a îngăduit să se însoare cu Tereia, o făptură discretă, ascultătoare, cuminte, se străduise să trăiască în lumina faptei, „nu în întunericul atât de drag Krypteiei”, a cărei apăsare intimidant-ocultă o resimțise, cu spaimă, adesea, o admirase pe iubitoarea de dreptate Arete, distinsa și

înțeleapta soție a stăpânului său, pricepuse că „simțul nedreptății ar putea găsi o deschidere opusă intereselor Eladei și ale Lacedemoniei”, asistase la exigenta pregătire a Celor Trei Sute de războinici (de elită) desemnați să li se împotrivească persanilor la Porțile de foc. Mai înainte de a fi pornit spre câmpul de luptă, fusese invitat de stăpânul generos la ferma sa unde luase parte la o petrecere de pomină, aflase de la subtila doamnă Arete că zeii îi „ucid pe aceia care ar trebui să trăiască și îi cruță pe cei care merită să moară”, că totdeauna aceiași zei „cu o mână oferă, iar cu cealaltă iau, și răspund numai în fața legilor lor necunoscute”, se simțise învăluit de moira, soarta implacabilă, rezistase ispitei de a dezerta spre a o revedea pe Diomaca, iubita-i, fragila prietenă din copilărie, își luase rămas bun de la soția loială, avusese onoarea și norocul de a-l asculta cuvântând, cu aleasă putere de convingere, pe marele strateg Leonida, care-și povățuise ostașii să lupte de dragul soțiilor și copiilor ce erau gata să sufere, să îndure multe lipsuri, să ducă o viață austeră, lipsită de bucurii și care știau mai bine decât oricine că „nimic bun în viață nu vine decât cu un preț”, cu un sacrificiu făcut de dragul celorlalți, că, orișicând, „cea mai dulce dintre toate este libertatea; să se înscrie „la academia disciplinei și jertfei”, singura în stare să le aducă gloria râvnită cu pathos și luciditate. Urmându-i, de bună voie, pe Cei Trei Sute de viteji ai Spartei, se aflase permanent „în epicentrul pericolului care amenința Elada”, se bucurase aflând că aleșii primiseră misiunea să lupte cu numeroșii adversari „fără precauții extraordinare, (...) fără cruzime neobișnuită”, să arate „o andrea și mai nobilă”, sesizase că „războiul e muncă, nu mister”, avusese prilejul să se lămurească asupra faptului că „între granițele Greciei muntoase și ostile din punct de vedere topografic, existau acele locuri prielnice războiului”, își amintise că acolo, la Termopile, „armatele dăduseră bătălii încă de pe vremea lui Iason și a lui Hercule”, că „vânturile păcii și ale războiului alternaseră în acest loc de secole, cei veniți la băi și soldații, unii după ape, alții după sânge”, se obișnuise să-i opună fricii de moarte „o frică și mai mare: cea de dezonoare”, „de excludere din haită”, luase act de „nobilitatea gestului de a pune întregul deasupra părții”, se înfiorase dându-și seama că „soarta Eladei se legăna deasupra prăpastiei”, se încredințase că în timpul negocierilor cu dușmanii conducători spartani nu acceptaseră nicio „variantă dezonorantă”, îi admirase atât pe spartanii curajoși și pe aliații lor fideli, cât și pe persanii excelent echipați, de o frumusețe stranie, de o noblețe cuceritoare. Ațintindu-și privirile asupra „teatrului terorii” dezlanțuite și dintr-o parte și din cealaltă, putuse constata că treptat „plictisul fu înlocuit de groază”, că „nervii începură să urle; sângele zvâcnea în adâncul urechilor”, că zdrobitoarea armată persană reușise să proiecteze „cătredușman senzația că nu înfruntă făpturi din carne, asemenea lui, ci vreo mașinărie înspăimântătoare, invulnerabilă, nemiloasă și nesătulă”, că, nu după mult timp, „ceea ce fusese cu o clipă în urmă o formație de trupe, în care se puteau distinge rândurile, șirurile, chiar indivizii, se transformase dintr-o dată într-o masă tulbure a carnagiului”, că „războiul acesta cu falanga strâns unită” devenise pentru persanii inadaptați situației geostrategice „un iad”, că „scena era un haos”, că, recăpătându-și privilegiul de a lupta la unison, spartanii aveau succes după succes, că „măcelul depășea puterea de asimilare a minții”, se simțise „închis ca într-un coridor de oțel viu”, își pierduse, apoi își regăsise stăpânul rămas fără ochiul stâng, asistase oripilat la moartea multor viteji, văzuse mulți oameni îmbrățișându-se, „plângând cu venerație în fața zeilor”, nerușinându-se să dea glas rugăciunilor de mulțumire, dar și o mulțime de inși îmbătrâniți subit, de nerecunoscut. De îndată ce începuse „domnia sălbăticeii”, „acte de barbarism care fuseseră până atunci de negândit erau îmbrățișate fără echivoc”, „un spirit pervers” opera cu nemiluita. Pregătindu-se „pentru încă o efortare, cea din urmă”, spartanii și alții lor compatibili mai făcuseră odată haz de necaz, după care porniseră îndărjiti împotriva puzderiei de dușmani. Ca unul care avusese privilegiul să le fie aproape, Xeon se compătimitise pe dezertorii

Frig
lumina iar
jarul zorilor aprinde norii
cocori nu am văzut anul acesta
niciodată nu i-am văzut mai mulți sau mai
putini
aripile lor n-au vânturat cerul patriei noastre
din cer
pe aici nu mai trec decât amintiri uneori
și mai des
umbre doar
patrulând peste hotarele împărțite de vânători
de vânzători și
alte nimicuri așa zise esențiale pentru
existență
pădurea
câmpul
muntele
reperetele stemelor
arse pentru un strop de căldură
dar mai ales
pentru confortul unui kg
la mia de metri pătrați
cam atât cât sa-i ajungă vanității

deșertăciunea deșertăciunilor

Un steag
un steag răsfirat de un vânt răătăcit
s-a adăpostit sub lumină
în noaptea țării se ascund hienele
ziua își schimba părul peste dealuri
și umbrele sunt temătoare
de apus
coama ei se aprinde
sfârâie zările
în palate pornește iar danțul
pe lângă ziduri albastre
și stele false
omul pribeag
și
un steag
vânturat
de întuneric

Căutarea
Se întrepătrunde albul
în sferele
negrului dens
Contraste se sparg
în gri galaxii
rătăcite în haos imens
și fierbe intens
căutarea de sens
în largul înalt
și profund
punctul suspină
și șoaptele se ascund
e liniștea în ruină
rătăcită
în vadul genunii

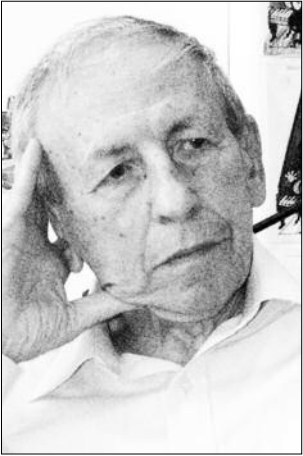
ce „parcurseseră drumul rușinii printre camarazii lor tăcuți”, îi admirase pe viteji gata să se sacrifice, jubilase atunci când sesizase că „elanul vrăjmașului se clatină”, își urmase stăpânul într-o misiune extrem de dificilă, ce viza să-l captureze pe Xerxes, pricepuse că sublimul spartan se baza pe negarea oricărei forme de egoism și de individualism, descoperise că numai iubirea putea fi „contrariul fricii”. Ca urmare a eșuării misiunii de capturare a marelui conducător persan, el se pomenise „dezarmat”, rușinat, „epuizat”, se retrăsese cu supraviețuitorii în tabăra spartană, luase parte la ultima luptă, fusese grav rănit. Ajungând prizonierul persanilor, slăbise atât de mult că putea fi „doborât și de o pană”, înțelese că numai datorită sacrificiului spartan Elada își putuse păstra privilegiul de a rămâne unită și puternică în viitor, și-a dat duhul „reîntâlnindu-se cu armata camarzilor săi sub pământ”, stârnind admirația cronicarului persan care i-a înregistrat integral declarația. Alăturându-ne aprecierii simpatetice făcute de scrupulosul critic Nelson De Mille, considerăm că ficțiunea istorică pressfieldiană Gates of Fire este „o operă de artă incredibil de captivantă, de impresionantă și de bine documentată”, meticulos realizată de un autor căruia îi stă în putere „să recreeze un moment istoric cu (...) talent, competență și înțelegere profundă a psihologilor” umane de o varietate apreciabilă, de o plauzibilitate incontestabilă.

**Contraste se
sparg
în gri galaxii
rătăcite în
haos imens
și fierbe
intens
căutarea de
sens
în largul înalt
și profund
punctul
suspina
și șoaptele se
ascund
e liniștea în
ruină
rătăcită
în vadul
genunii**

litere

Marin Ioniță

Lup singuratic? Poveste de adormit copiii. Sorin Ilfoveanu și-a început ascensiunea pe un val. În ciuda constrângerilor ideologice, a cenzurii, a orientărilor, a comenzilor, a interdicțiilor, a devoților și zeloților, a aventurierilor și bufonilor, a existat o adevărată erupție vulcanică. Chiar și aici, în orașul nostru provincial.

litere

Fenomenul Sorin Ilfoveanu

Crapă-mă, Doamne, din cap până în pământ, ca să poți să mă faci la loc! Despică-mă în două, în trei, în câte vrei, ca să pot să fiu în același timp unde se cuvântă, unde se cântă, unde se descântă, unde se citește în stihuri, unde se glăsuiește din ochi și din rame te privesc fețe zâmbitoare. Să fiu acolo, în același timp, cu tot ce este al meu, cu tot ce este firesc și omenesc, văzul, auzul, porii din epidermă, sângele din vene, gândurile, simțirea. Lansări de carte, vernisaje la Centrul Cultural, la Biblioteca Județeană, la Filarmonică. Poeme (Nicolae Braniște), file de roman (Maria Mona Vâlceanu), dangătul clopotelor la toate bisericile, pregătirea canonizării pictorului muscelan Pârvu Mutu, demult intrat în istoria artei murale, corul de la Poarta Eroilor. Ziua Înălțării, ploaie de stele, se scutură salcâmi...

Un gând stăpân îmi mână picioarele spre inaugurarea Fundației Culturale „Sorin Ilfoveanu”. În sus, în jos, pe scări, ne călcăm pe călcăie, ne frecăm umerii unii de alții, nesfârșită mulțime, din Pitești, din București, din Curtea de Argeș, Câmpulung, Topoloveni, Mioveni, mai știu eu de pe unde ? Artiști plastici, scriitori, actori, muzicieni, arhitecți, jurnaliști de nu mai încap, paparazzi, oameni politici din primării, din prefecturi, din Consiliile Județene, parlamentari, guvernamentali, demnitari, bancari. Oameni de afaceri cu duiumul, comercianți, industriași, patroni, dezvoltatori, membri ai uniunilor de creație, ba chiar și un academician, poate mai mulți, editori, cetățeni de toate vârstele și de toate categoriile. Ziua Înălțării, ploaie de stele și luna nu este sfâșiata de vârcolaci și se scutură salcâmi...

Iată-! Căutatul. Sacerdotul. În templu. Nu are statură uriașă. Barbă de preot de țară. Nici redingotă, nici eșarfă, nici bascul lui Gauguin, nici urechea ciuntită a lui Van Gogh, nici mustața amprentată și răsucită. Un bătrânel și el. De-l întâlnești pe stradă, nu te dai la o parte. Dar faima îi croiește cale pe toate meridianele, pe toate continentele.

Ilfoveanu trece pragul. Încă un prag al celebrității. Fără surle. Fără trompeți. Nu își face singur statuie. Sunt destui idoli pe lume în chip de viței de aur...

Lupul singuratic?

Sorin Ilfoveanu nu este lupul singuratic. Nu trăiește într-un bârlog, pe culcușul moale al succeselor. Da, locuia într-o casă, pe strada Trivale, din gură de pădure, aproape monumentală, dar rece și întunecată, ca cioplită în piatră, precum bisericile rupestre. Singurătatea nu-i pria. Dar nici nu se prindea în haitele sălbăticate. Ocoala grupurile de cafenea. Clanurile care își promovau elitele prin adaosuri strecurate sau zgomotoase. Sorin avea prieteni pe măsură.

Nu avem amintiri din copilărie. Nu am bătut mingea pe Trivale. Nu ne-am cățarat împreună în copaci. Ne-am întâlnit la o vârstă fără presiunea intereselor, fără efuziunea amintirilor puerile. Nu știu care pe care am descoperit. N-am fost cel mai bun prieten al lui. N-a fost cel mai bun prieten din câți am avut. Nu ne-am bătut pe umăr, nu ne-am făcut confidențe, nici planuri de viitor. Dar ceea ce ne-a legat și s-a cimentat au fost prețuirea și respectul reciproc. Însă timpul ne-a despărțit. Departe în spațiu. Dar aproape de inimă.

Primii pași

Factor activ în colectivitate. A pictat frescele teatrului Alexandru Davila. Este inițiator și fondator al Muzeului de Artă din Pitești și al Filialei Uniunii Artiștilor Plastici din acest oraș.

Din tabăra pictorilor începători de la Vila Florica, domeniul Brătienilor, a fost înființată

tot de el și condusă an de an. Expoziții de grup și personale, simpozioane internaționale, profesor universitar, decan și rector la Academia de Arte Plastice din București.

Lup singuratic? Poveste de adormit copiii. Sorin Ilfoveanu și-a început ascensiunea pe un val. În ciuda constrângerilor ideologice, a cenzurii, a orientărilor, a comenzilor, a interdicțiilor, a devoților și zeloților, a aventurierilor și bufonilor, a existat o adevărată erupție vulcanică. Chiar și aici, în orașul nostru provincial. În arta plastică, Ion Gheorghe Vrăneanu, frații Pantilie, Mircea Bârloiu, Mariana Șenilă Vasiliu, Mara Diaconu, Gheorghe Mosoia, Lucian Cioată, Augustin Lucici...

Țășneau și se asociau scriitori ca Tudor Diaconu, Ludmila Ghițescu, Otilia Nicolescu, Elisaveta Novac, Ileana Mălăncioiu, Octav Pârvulescu, Miron Cordun, Doru Moțoc, Toma Biolan, Cornel Marcu, Dan Rotaru...

Călcarea legii

Există undeva, în codul genetic al umanității, legea sau cutuma care interzice oamenilor de excepție, creatorilor, geniilor să nu aibă moștenitori în celebritate. Ca orice lege, are și excepții : Pliniu cel Tânăr și cel Bătrân, cei doi Bruegel, Alexandre Dumas Tatăl și Fiul, constelația Strauss, poate Tolstoi, alți câțiva...Dar Phidias, Sofocle, Aristofan, Virgiliu, Horațiu, Ovidiu, Dante, Leonardo da Vinci, Rafael, Michelangelo, Shakespeare, Goethe, Moliere, Baudelaire, Edgar Poe, Verdi, Paganini, Wagner, Gogol, Cehov, Ceikovski, Eminescu, Brâncuși, Blaga, George Enescu, Iorga, Bacovia, Arghezi, Sadoveanu și mai toți aleșii? Marele legist, supremul, și-o fi zis că e destul să străbată veacurile cu operele lor, populația comună are cine s-o înmulțească...

Sorin Ilfoveanu este unul dintre cei îngăduiți. Fiii săi, amândoi, Adrian și Nicu, de pe acum și-au rezervat locuri în paginile istoriei artelor. Cu recunoaștere internațională. Ca și mama lor, Ana Ruxandra Ilfoveanu. O familie de creatori care cucerește lumea.

Clanul lui Badea se dezlănțuie

A imagina, a proiecta și a înfăptui ceva care nu a mai existat, este și acesta un act de creație, ca și pictarea unui tablou, scrierea unui roman, compunerea unei simfonii, proiectarea unui edificiu .

Tânărul inginer Gheorghe Badea și-a început ascensiunea pe vremea când puterea comunistă s-a convins să se folosească de specialiștii de valoare, făcând chiar unele concesii față de starea lor politică...Tranziția l-a prins director al Grupului de Componente Industriale din Pitești, orientat spre producția de automobile. După DACIA a fost cea mai reușită privatizare. GIP a clocit și a scos pui care au zburat pe tot întinsul zonei. Între timp, fiii săi Cătălin Marius și Silviu Alexandru au ajuns și ei ingineri și directori, patroni și dezvoltatori.

Și nu numai componente. Microhidrocentrale electrice, în locuri inaccesibile pe crestele munților, sedii de instituții în orașe, mai mari sau mai mici, magazine, hoteluri, restaurante...

Se câștigă bine. Inteligența creatoare este marfa cea mai bună, dacă este bine pusă în valoare.

Dar clanul Bădeștilor nu se mulțumește să investească, să dezvolte și să câștige. Ca nicio altă activitate de producție, de pe aici, este interesată și de creația artistică. Dar nu ca să-și câpțuiească pereții cu tablouri, nici ca să obțină câștiguri din comercializarea lor. Cu gândul la comunitate, iată cum investește o sumă fabuloasă într-un adevărat muzeu de

artă de care să poată să se bucure orice cetățean al orașului, orice trecător, orice turist.

Aripile lui Manole

Legenda spune precum că voievodul ctitor al Mănăstirii Curtea de Argeș a poruncit să i se ridice scările meșterului, silindu-l să-și construiască aripi de șindrilă, cu care avea să se prăbușească. Ambiția domnitorului era ca nu cumva meșterul să înalte altă sfântă mănăstire care s-o egaleze sau s-o întrecă în frumusețe pe cea ctitorită de el. Dimpotrivă, inginerul Gheorghe Badea a fost să-i pună scări ca să se urce cât mai sus, spre celebritate, zugravul modern, Sorin Ilfoveanu. Se cunosc de mulți ani. Au fost colegi de liceu. Băiatul dintr-un frumos sat dâmbovițean s-a lăsat cucerit, ba chiar fascinat de creația muscelanului. Și când a prins cheag, nu a lăsat să i se împrăstie opera în vânt. Tablourile lui stau bine în muzee, în galerii particulare, în săli de expoziție, în saloane de licitație, scoase la vânzare, dar din prinos și-ntr-o galerie a unei fundații la dispoziția publicului larg.

Legendă răsturnată. Când s-au îngăduit și s-au înțeles cei doi, fără tocmeală, nu a fost luat totul de la început. Fundația era turnată, zidurile înălțate, acoperișul terminat. Meșterul făuror nu a trebuit să-și zidească muma copiilor în temelie. Ce a făcut, a fost să umple cu opere tot spațiul din interior. Pe trei niveluri de clădire, cu zeci de camere, ocoluri și coridoare. Pogoane de tablouri pictate, de grafică, de fotografii artistice, de sculpturi ale celor patru artiști : Ana lui Ilfoveanu, Adrian, Nicu și Sorin. Până și în golul dintre scări, plutesc păsări înaripate, de lemn aurit. O nouă constelație pe cerul artei plastice românești.

Academia din Rădești

Vilă, pajiște, livadă, eleșteu, între muscele împădurite. Prieteni, mai ales în vacanțele de vară. Colocvii amicale, lucrări artistice în rame, pe pereți, în proiecte, în imaginație.

Ceva în tradiția de la Vălenii lui Nicolae Iorga, de la Dâmbovicioara, pe vremea regretatului Paul Everac. De la Palatul Mogoșoaia. De la Pelișorul din Sinaia. Ana Ruxandra, Adrian, Nicu , toți cadre didactice universitare la catedre bucureștene. Sorin, decan și rector, un focar de cultură, Badea și fiii săi îl atâță în permanență și nu-l lasă să se stingă.

Fundația

Fără egal pe la noi. Muzeu de artă. Expoziții. Depozite. Ateliere. Pentru profesioniști. De inițiere pentru tineri și copii. Audiții muzicale. Colocvii. Lansări de cărți. Simpozioane. Întâlniri cu oameni din domeniul creației artistice și creației tehnico-științifice. În relații de colaborare cu instituțiile de profil. Să nu se aștepte nimeni la rivalități. Inginerul Gheorghe Badea propune o colaborare de lungă durată în folosul cetățenilor. Iar intrarea în circuitul de valori național și internațional va spori prestigiul orașului.

A fost aici baia comunală a urbei. Părăsită, devenea o adevărată ruină. Ca să fie transformată într-un focar de cultură, într-un muzeu elegant și modern, a fost nevoie de multă pricepere și cheltuială. Dar mai ales de o înțelegere superioară. Nu în zadar inginerul Gheorghe Badea, eficient om de afaceri, declara că marile civilizații ale lumii din Mesopotamia, din Egipt, din vechea Grece, din Imperiul Roman, din întreaga Europă, din Americi, din China, din Japonia s-au întemeiat, în primul rând, pe cultură.

Când mai mulți oameni de afaceri vor pricepe așa ceva, îi va fi mai bine întregii lumi.

Dar azi e ziua Înălțării. Plouă cu stele. Vârcolacii nu sfășie luna. Se canonizează pictorul Pârvu Mutu. Și bat toate clopotele bisericilor, a Înviere. Și înfloresc iasomia...

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Un înger rătăcit printre noi

acceptată”. Ea se va produce, dar tocmai deficiențele amintite creează, paradoxal, premisele fericirii lui M.

“Copiii cu autism sunt poate singurii muritori care ne pot sugera – sugestie atât de deconcertantă pentru noi – natura transparentă a îngerilor”. Fraza aceasta, născută din străfundurile unei experiențe cumplit de dureroase, poate oferi o cheie de înțelegere a tulburătoarei cărți a lui Matei Călinescu, *Portretul lui M* (Ed. Humanitas, București, 2016). Este o carte de memorii realizată în perioada doliului de patruzeci de zile după moartea, în urma unei crize de epilepsie, a fiului său Matthew, pe 1 martie 2003, la vârsta de 25 de ani și jumătate.

Ea cuprinde pe lângă amintiri sau reflecții retrospective despre personalitatea acestuia și notații din jurnale ținute de autor în timpul când Matthew trăia, toate marcate de voința tatălui de a-și înțelege fiul diagnosticat cu autism la vârsta de trei ani în scopul de a-l ajuta. Dincolo de drama umană la care niciun cititor nu poate rămâne insensibil, cartea este și o meditație despre miracolul comunicării dintre oameni realizat tocmai prin experiența cvasiimposibilității ei. Observațiile de zi cu zi, dar și lecturile diverselor studii de specialitate sau discuțiile cu specialiști în autism sau sindromul Asperger (o formă mai ușoară de autism) îi revelează lui Matei Călinescu, autorul unor importante lucrări despre lectură și recitare, importanța nivelului preverbal (gesturi, mimică, ton, aluzii tacite) în comunicare. Tocmai aceste condiții neverbalizate, încărcate de ambiguitate, nu sunt decodate de persoanele ce suferă de autism, ceea ce nu face decât să le izoleze într-o lume a lor. În majoritatea cazurilor, este și cel al lui M, nici nu-și dau seama de aceasta, considerând că și ceilalți sunt la fel. *Portretul lui M* constituie o sondare mereu mai adâncă pe măsură ce simptomele autismului se agravează, a misterului acestei lumi închise. Teoriile propuse pentru a-l elucida sunt cercetate critic, prin compararea cu situația reală, și toate se dovedesc parțiale, dacă nu de-a dreptul false, unele chiar nocive. Rămân totuși câteva certitudini, confirmate de experiență, cu privire la triada disfuncțiilor autismului: socializare, comunicare, imaginație.

Incapacitatea integrării sociale a autiștilor – deși unii dintre ei, mai puțin afectați, reușesc să o mimeze onorabil – s-ar datora neputinței lor de a „ghici” gândurile celorlalți, de a intuit cadrul stărilor mentale ale acestora. De aici concluzia, formulată de M că: „Toți oamenii sunt diferiți”, problema punților de comunicare între oameni dispărând de la sine. În planul comunicării, neputința interpretării semnelor preverbale, ce țin de așa-numita „metacomunicare” are ca rezultat un literalism absolut, cu excluderea înțelesurilor metaforice, simbolice, metonimice etc al cuvintelor. În sfârșit imaginația autiștilor se dovedește incapabilă de a concepe atât viitorul cât și trecutul. Ei trăiesc un perpetuu prezent, trebuind în fiecare zi să-și reconstruiască o identitate, efort în general sortit eșecului. Toate aceste disfuncții pregătesc terenul pentru tragedie, definită de Matei Călinescu drept: „conștiința că nenorocirea este inevitabilă, că face parte dintr-un scenariu necesar mai larg, că trebuie

acceptată”. Ea se va produce, dar tocmai deficiențele amintite creează, paradoxal, premisele fericirii lui M.

Pe 27 august 1977, la trei zile după nașterea fiului (al cărui nași vor fi soții Cristinel și Mircea Eliade), autorul notează în jurnalul său: “M e un copil dorit, iubit și aproape divinizat de maică-sa, încă din prima clipă. Va fi fericit”. Iar după moartea sa va scrie că a avut într-adevăr perioade fericite, dar într-un sens neașteptat; e vorba de fericirea celor săraci cu duhul. Acestei expresii evanghelice, banalizată în vorbirea obișnuită, Matei Călinescu îi descoperă bogăția extraordinară de sens. “Săracii cu duhul sunt, scrie el, chiar în lumea asta monstruoasă, fericți, purtători ai <<împărăției cerurilor>>, măcar ai unui petec (albastru, făcut din numere și muzici neauzite) din împărăția cerului. Sunt ființe în înțeles literal – inimaginabil pentru noi cei loviți de blestemul chinuitor și voluptos al imaginației – *paradisiace* (s.a), rupte din rai, absorbite de propria lor identitate fără identitate, care e parte din identitatea divină”. Continuarea acestui pasaj e citatul de la începutul acestui articol. Cuvântul transparentă de acolo se referea atât la neputința autiștilor de a atribui celorlalți gânduri ascunse, cât și la incapacitatea de a minți în legătură cu sine sau cu altceva. M cel puțin, deși probabil nu e un caz singular, e ocolit de invidie, ipocrizie, complexe de inferioritate sau superioritate, sentimente de vinovăție... Cu excepția perioadelor de criză, când, spune altundeva Matei Călinescu, se lupta dimensiunea angelică cu cea demonică din el, M a trăit împăcat cu sine și cu ceilalți, cu o seninătate și o bunătate ce au atras iubirea multora și prietenia câtorva autiști. De altfel, autiștii se recunosc și comunică între ei, intuindu-și imediat vârsta emoțională (în cazul lui M rămasă la 3-4 ani). Oricum, problema cum pot autiștii să-și înțeleagă pe alți autiști rămâne un mister nedelegat de psihologie. Comuniunea care se poate realiza între ei, nefiind legată de interese, așteptări, servicii reciproce, este într-adevăr pură, dezinteresată, plasându-se ontologic la nivelul lui *a fi*, fără amestecul impur al lui *a avea*. Împotriva unor interpretări mecaniciste, dezumanizante, Matei Călinescu dovedește că autiștii au sentimente, că din noaptea singurătății lor pot iubi, fără a cere în schimb reciprocitate.

Departa de a trăi boala lui M ca pe un blestem, Matei Călinescu percepe prezența lui de ființă angelică, necăzută în lumea robită păcatului, ca pe un dar. Că este vorba de unul divin nu o spune explicit, dar cred că aceasta e ideea sugerată de întreaga carte. Latura angelică a lui M, împăcarea cu sine pe care o simte în cea de-a patruzecia zi după moartea sa, fără să o fi urmărit în mod special, dar mai ales primordialitatea ontologică a iubirii sunt în deplin acord cu spiritul Evangheliilor. (Una dintre mariile revelații ale relației cu M este formulată astfel: “inteligența și conștiința, inclusiv conștiința de sine, sunt, analogic vorbind, globul pământesc care se învârtă în jurul soarelui emotiv, al soarelui iubirii”). Spre deosebire de mulți autori de azi care scriu mai mult pentru a-și construi o imagine, scrisul lui Matei Călinescu este legat direct de nevoia de mântuire. Deși sunt diferiți în multe privințe, nu ezit să-l situeze în aceeași familie spirituală cu Nicolae Steinhardt. Acel “Cred Doamne. Ajută necredinței mele!”, pe care autorul *Jurnalului fericirii* îl socotea definitiv pentru el, este reluat, analizat, interpretat insistent de Matei Călinescu în *Un altfel de jurnal*, scris după *Portretul lui M*.

Petru Pistol

Diortosiri

Acomodarea cuvântului biblic la palierul profanului

Cine nu e cu mine, e împotriva mea, Luca, 11,23; Matei, 12, 30;

Cine nu e împotriva noastră, e alături de noi, Marcu, 9,40.

Cum de ajunge cineva să citească aceste versete biblice în intensiune schizoidă leninist – stalinistă? Ceea ce a inițiat dictatorul cu știință ticăloșită (I.V. Stalin, fostul seminarist), împlinim noi „grație” impotenței de a onora logica acordului hristic.

„Starea conflictuală” pe care o generează Evanghelia este aceea dintre virtutea iubirii și viața în ură și dușmănie. Expresia ghilimetată *supra* contravine tablei de valori întronate de învățătura creștină, conflict în iubire fiind un nonsens, un fel de *lemn de fier*, ar spune Hans-Georg Gadamer.

Dacă vom citi cuvintele Învățătorului: *Nu aduc pacea, ci sabia*, atunci creștinul, soldatul lui Hristos, înarmat cu *iubire* (sinonimul hristic aici al *sabiei*), în lectură profană nu se va a deosebi cu nimic de acel legionar roman persecutor al creștinilor, iar Învățătorul îl va dojeni pe Petru nu pentru că a rănit la ureche un soldat, ci pentru că răul pe care i l-a provocat este o blajină mângâiere pe lângă corecția ce trebuia să i-o aplice.

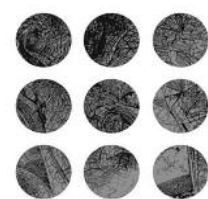
Cum putem așeza alături de Iisus Hristos pe Lenin și Stalin? Dar au spus aceleași cuvinte, se va replica. Da, aceleași cuvinte și totuși fundamental altceva. *Nu e același lucru când doi spun același lucru*. Dacă am proceda astfel și Evanghelia am primi-o în lectură meschină, am legifera cu argument hristic o nelegiuire planetară.

Luăm contextul biblic cu înlănțuirea lui de cuvinte, cu împletirea lor în ochiuri ca într-o plasă. Și peste plasa aceasta așternem o altă plasă și vom vedea că ochiurile lor nu corespund. Pentru că în *Carte* ne întâmpină învățătura rugăciunii domnești, precepte precum: *Nimeni, aprinzând făclia, nu o pune în loc ascuns, nici sub obroc, ci în sfeșnic; Ia seama deci ca lumina din tine să nu fie întuneric* (Luca, 11), sau: *Milă voiesc, iar nu jertfă; Cine scoate sabia, de sabie va pieri* (Matei, 12,7; 26,52), ori îndemnul: *Trăiți în pace unii cu alții* (Marcu, 9,40). Unde este aici imboldul la învrăjbire, unde spiritul conflictual, când totul pretinde angajamentul mântuirii?

Vine însă o vreme când valorile creștine sunt pervertite, iar purtătorii de cuvânt ai înțelepciunii hristice sunt „condamnați” să devină crainici ai învățăturii cultivate împotriva spiritului. De-acum lexicoanele fac trimitere la noii „apostoli”, profanatori ai cuvântului neotestamentar.

Iar noi, cititorii, grăbiți într-o cursă mutilantă, ori căldicei și relativizanți, nu găsim răgazul să semnalizăm rătăcirea și să clamăm: *Non idem est si duo dicunt idem!*

Cum putem așeza alături de Iisus Hristos pe Lenin și Stalin? Dar au spus aceleași cuvinte, se va replica. Da, aceleași cuvinte și totuși fundamental altceva. Nu e același lucru când doi spun același lucru. Dacă am proceda astfel și Evanghelia am primi-o în lectură meschină, am legifera cu argument hristic o nelegiuire planetară.

MATEI CĂLINESCU
Portretul lui M

HUMANITAS

cronici

Ioan Florin Stanciu

Și tot așa, îmbrăcat și nedormit, aflu, din sursa menționată și foarte rușată, că-n douăspre ore fix, trebuie să fiu la București, pentru jurământ și investitură. Ia uite, dom-le cum se leagă treaba cu trenul particular și cu limuzina protocolară de la Gara de Nord, până ne-o da și nouă vreun elicopter d-ăla cu două helice, care merge pe sus, peste munții și câmpiile patriei.

TRENUL PERSONAL DE VIENA

Totul tremură, durduie, şuieră, freamătă, clănțane, răscâie și pare gata-gata să se risipească-n tumult peste tronsoanele înțelenite-n mărăcini și plastice multicolore, dar locomotiva noastră continuă să-alerge fluierând a pagubă, într-o direcție mereu necunoscută; nici acum, adică, și nici înainte de-acum. Miroase a crematoriu și-a closet militar, dar mie-mi convine, întrucât asta-i chiar trenul meu. Trenul meu personal! Personal, nu de persoane, bre, pentru că nu-adie nicio altă persoană cât de cât vie, pe-aici, iar eu am trecut deja prin toate vagoanele. De când a plecat bossul cu manta de aviator – adică, aviator, cred – n-am mai văzut pe nimeni. Iar Marele Manitu asta, gulerat, butonat, înfășat și învăluit pe jumătate-n ditamai ochelarii pentru orbi, chiar mi-a confirmat treaba asta:

– Cam ce făceai mata, az’noapte, să zicem, pe la unșpeș’jumatate, așa?... Păi, vezi, noi nu dormeam, ci tocmai aprobam OUG 13/14, prin care toate trenurile din țara asta să fie urgent privatizate, până duminică, întrucât vezi și mata cum merge ele, cât or mai merge. Iar cum în tot trenu-ăsta, n-am mai găsit pe nimeni-nimic, ne-am gândit să-l privatizezi dumneatale. Hai, că mata te pricepi bine la trenuri, de când cu ortacii lui nea Ion, căz doară n-ai venit, la București, cu funicularu’, ca să bateți lumea la cap și să instaurați democrația adevărată!

– He, he, cum să nu mă pricep, măi tovarășe maior, dacă, douăj de ani m-am plimbat ca suveica, păn toată Valea! De la Orlea, la Uricani, dimineța și-înapoi, înspre seară. Negru ca dracii și cu praf de cărbune până pe și sub limbă... Douj dă ani, inclusiv sâmbăta și duminica, măi oameni buni! Și numai cu personalu-ăla muncitoresc care semăna mai mult cu dricu’ mortului dăpă lumea-ailaltă: Hor, hor, hor și vreau să mor... huia, huia, aliluia!!!

– Ezagt de-aia ne-am gândit și noi să-ți oferim un tren personal! Uite-aici, completează-ți numele, semnează-acolo, jos, în dreapta și să-l stăpânești sănătos!

– Chiar așa!?

– Chiar așa!

Numai că de îndată ce încep să mă simt ca acasă, cu basca pe ochi și cu picioarele alandala, se deschide năvalnic ușa cea mai aproape de mustățile mele și mă și pomenesc cu un ceferist dulce otrăvit, care mă salută voios, clămpănind dintr-o legătură de chei profesionist zbuciumată-înspre timpanele mele, tot mai atente. Negru și-ăsta, ca Michiduță alu’ Scaraoțchi!

– Alo, patronu’, cică iar s-a furat o bucată de șină, de pe următorul tronson, așa că, în calitate de mecanic-șef, mereu la dispoziția cui plătește, aș vrea să știu dacă se poate să schimbăm ruta, pe la Căuțiș, că, oricum, e de-o mie de ori mai sigur pe-acolo, de când toar’șu Gradu s-a întors pe la vila sa de vacanță permanentă.

Mai târziu, coborând din trenul meu personal, bag de seamă că hardughia cocoșată a gării, iute văruiată-n roz-bonbon, fusese privatizată și ea tot de cine trebuia și-avea timp, fiind, tra-la-la-la, la-la-la-la, transformată-n Cabaret-Fest-Cazino (CFR, va să zică!). De-aceea, ca să-ajung pe Strada Gării, actualmente Maniu, trebuie să ocolesc fluierând, printre tufe din dreapta noului locaș de cultură social-democrată, de unde se cântă pe sine, un pian leșinat: *Hello Dolly*, *ți-am luat polii* și altele așijderea. Iar primul chip pe care-l recunosc în orașul din văgăună, este chiar chipul meu proaspăt lipit cu zoaie de instant-glu, chiar între urechile veșnic la pândă ale câinelui emblematic, migălos încondeiat pe vitrina filialei Dinamo, din localitatea-mi de baștină: VOTAȚI DEPUTAT PSR: MĂRIN DESPINOIU! Opaaa, am făcut un ocol atât de mare, încât ne-am întors tot de unde-am plecat, întrucât tot așa, cefereu-ăla ar putea să însemne foarte bine Cântarea fericitei României, chiar dacă nu se văd încă îmbulzitele cozi la bere și mici, de la intrarea Grădinii de Vară. Ia uite-aici, mărită de-o sută de ori, poza mea, în culori, de la fe fe, când cu-absolvirea festivă a Școlii Superioare de Miliție. Au găsit-o tovarășii, când a fost nevoie de ea, că atunci când au căutat-o ăia de la Realitatea Tv, n-a mai găsit-o nimeni, fiind temeinic șterse toate urmele și toate dosarele – ale mele și-ale învățătorilor mei, vreau să zic Hai că nici deputat nu e rău! Mai ales că acum, pot să mă duc la București cu trenul meu personal, pe când megafoanele gării urlă din toate figoarnele: Eliberați linia! Eliberați linia!

Care tren, bre, că trenu’ s-a dus, iar eu am rămas cu hârtoagele! S-o fi sesizat nea Văcăreanu, hotărând, țac-pac, să-și adune iar toate trenurile, ca să le dea înapoi, poporului muncitor, la televizor și la oră de maximă audiență!?

Dar tot așa scrie și pe ușa biroului meu din marmură și stejar sculptat, de la parterul fostei hardughii a partidului unic, din centrul frumos dichisit al localității: Deputat PSR MĂRIN DESPINOIU, adică. Unde nici nu mă scufund bine între cele nouă perne purpurii ale fotoliului meu partinic, că iată și Peserica:

– Munca înainte de toate, zice ea decoltat. Mai întâi trebuie să semnați aici, ca să vi se-aducă drept acasă sacii-ăia cu bani ce s-au adunat pe la casele de bilete, încă din ziua în care trenul dumneavoastră personal a intrat pe linia asta și care, prin lege organică, vi se cuvin!

Și fâț-fâț-fâț, fâț-fâț-fâț, fleoșc cu chestia respectivă, pe masă.

– Apropo, pentru mine, pe unde mai este acasă, în ultima vreme?

– La vila Trandafir, normal! Dar, mai întâi,... două-trei autografe. Aici și-aici... și-aicea. Hai că nu doare!

– Mă gândeam într-o zi, fata mea, că niciun ofițer nazist n-ar fi fost condamnat după război, dacă n-ar fi iscălit ei, zi și noapte,

munți întregi de hârtoage.

– Vai, ce amuzant! M-am umplut cu furnici, din cap, până-n tălpi!

– Și, ce le dai spre mine!?

Vila Liru-liru-Trandafir, carevasăzică, o cunoșteam eu bine, căci vreo zece ani, pe puțin, mă ocupasem personal de paza și liniștea împrejurimilor. Dar tot n-aveam cum să bănuiesc că o să mă-întâmpine și-aici, tot Peserica de serviciu pe instituție, care, frumos despuiață într-o rochie cu mii și mii de scipiciuri, volane și panglici, mi-a și întins ordinul guvernamental 123, abia sosit, via fax, la biroul din centru:

– Bine-ați venit, domnule ministru, și să trăiți cu cine doriți dumneavoastră!

Aflând eu astfel, oarecum năucit, că sunt de vreo oră deja, noul ministru MEC, al proaspătului guvern Ciurdaru, care, dacă n-ar fi, nici nu s-ar povesti.

– Numai că dacă MEC înseamnă Miliția economică, în zadar gâlceava, că aia s-a cam desființat, de când cu bazarul pentru cuțite de strung din Anatolia, cu embargoul la motorină și cu ceilalți măgari în ceață!

– Ce miliție, bre, că asta de-aci e ditamai Ministerul Educației și Cercetării.

– Păi, vezi? Singur printre dușmani, cum s-ar zice – întrucât, dacă nu-i vorba despre cultura orezului în mlaștină, iar au încurcat rău de tot borcanele!

– Hai, că la câte țeste de studenți și de profi ați spart dumneavoastră, atunci, s-o fi lipit totuși câte ceva. Eu chiar zic că v-au ales chiar la fix, pentru că nimeni nu știe precis, ce-o mai fi lăstărit prin țestele ălora care are fiecare câte opt clase, la cursuri de zi! Că, cică, se poate și-așa, adică, fără diplome primite prin poștă și fără recomandări de la Cine trebuie.

Și tot așa, îmbrăcat și nedormit, aflu, din sursa menționată și foarte rușată, că-n douăspre ore fix, trebuie să fiu la București, pentru jurământ și investitură. Ia uite, dom-le cum se leagă treaba cu trenul particular și cu limuzina protocolară de la Gara de Nord, până ne-o da și nouă vreun elicopter d-ăla cu două helice, care merge pe sus, peste munții și câmpiile patriei.

Chiar dacă vestea cea mai nașparlie din toate-mi sosesește, prin miliția noastră, a poporului, abia în dimineța călătoriei: Cum că vreo trei sute de pepenari de la Olt și cu tot cam pe-atâția ortaci-șomeri de prin Vale au năvălit în trenul meu personal și l-au deturnat puf-puf-puf, înspre Viena, ca să-și caute, cică, de lucru la punga și măturica pentru căței, la pampersii pentru babe și la alte chestii pidosnice, pentru care n-am nici timpul, nici dispoziția necesare, ca să le-înșir acum. Plus că, peste noapte, studenții și profesorii pe care urma să-i păstoresc eu, ca ministru deplin, au gonit cu huiduieli și ocară bietul guvern Ciurdaru, care nici n-a apucat să se fie măcar.

De-aia, uite, nici n-am vrut eu, de mic copil, să mă fac intelectual!

Viorel Dianu

Primăvara în Cișmigiu

Văzând frumusețea de vreme pe care primăvara o revărsa de câteva zile pe pământ, oamenii nu au mai rezistat să stea în case și au năvălit afară, la soare. În după-amiaza din prima sâmbătă a lui martie, Caterina, renunțând și la seriale și la tot, l-a îmboldit pe bărbat:

– Astăzi mergem la plimbare!

Ei își aveau „plimbările” curente: fie la piață, la cumpărături, fie la nepot, să-l ajute la lecții și să-l ducă la școală, fie la biserică, la slujbele religioase, care pentru credincioșii practicanți se extind și în afara duminicilor;

măine, bunăoară, vor cinsti liturghia Duminicii întâi din Post, a Ortodoxiei. Dar astăzi, ce plimbare?

– Unde ți-ar plăcea să ieșim?

– În Cișmigiu.

Bineînțeles: e parcul lor favorit. Îl vizitează ori de câte ori pot și nu va fi niciodată destul. Iar acum, primăvara asta superbă merita să primească primul salut de bun venit de pe aleile lui.

Coborâra din autobuz pe Splai, la Teatrul Bulandra, o luară spre Liceul Gh. Lazăr, unde traversară Bulevardul Regina Elisabeta și mai

merseră vreo cincizeci de metri până la intrarea în parc. Poarta cea mare era împodobită sărbătorește, cu scoarte decorative. Mirosiră că se întâmplă ceva acolo: era lumea de pe lume. De fapt, „întâmplarea” debutase pe 1 martie, de Mărțișor, și culmina pe 8, de Ziua Femeii. Le trecuse vestea pe la urechi, fără să o rețină, pentru că știrile insistaseră pe Târgul de la Universitate, unde fuseseră de altminteri și ei, miercuri seara. Manifestările din Cișmigiu le complineau pe cele din Târgul de sus. ➔